

ครูช่างศิลปหัตถกรรม ประจำปี 2564

นายนิทัศน์ จันทร

อายุ 55 ปี

ประเภทเครื่องทอ (ผ้าทอลาวครึ่ง)

จังหวัดอุทัยธานี

ชิ้นทอมีน้อย 4 ลาย

การอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญา

ครุנית์ จันทร นับเป็นบุคคลซึ่งได้รับการยอมรับว่า เป็นผู้ที่มีองค์ความรู้และทักษะความชำนาญรอบตัว ในการอนุรักษ์ รักษาการทอ “ผ้าลาวครึ่ง” ที่คงคุณค่าเอกลักษณ์ภูมิปัญญาตามแบบฉบับวัฒนธรรมดั้งเดิม ของชาวลาวครึ่งไว้อย่างเข้มแข็ง อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มีฝีมือโดดเด่นในการย้อมสีเส้นใยจากพืชให้สีธรรมชาติ ที่ให้สีสันสวยสดงดงาม ด้วยประสบการณ์ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาอย่างยาวนานกว่า 32 ปี

ครุנית์ เรียนรู้และศึกษาการทอผ้าโบราณ และการใช้สีธรรมชาติแบบโบราณจากคุณย่า และคุณยาย ซึมซับกรรมวิธีกระบวนการทอผ้าเรื่อยมา จนกระทั่งเริ่มหันมาสนใจทำอย่างเต็มตัวเมื่อครั้งการประกอบ อาชีพหลักคือ การทำไร่ทำนาในพื้นที่ให้ผลการผลิตไม่ดีเนื่องจากสภาพดินฟ้าอากาศแปรปรวน และมีโอกาส ได้นำผ้าลาวครึ่งโบราณรุ่นย่า ยายออกสู่ตลาด กลับพบว่าได้รับความสนใจอย่างมาก จึงตระหนักว่ามรดก ทางภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษฝากไว้ให้ นั้นจะต้องสืบสานรักษาไว้ให้คงอยู่ต่อไป จึงเริ่มฝึกฝน เรียนรู้และพัฒนา ทักษะฝีมือมาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง มีการลองผิดลองถูกเพื่อพัฒนารูปแบบและคุณภาพให้ได้มาตรฐาน มากขึ้น โดยสืบทอดดำเนินรอยตามงานผ้าทอตามแบบฉบับชาติพันธุ์ลาวครึ่งของบรรพบุรุษทั้งแบบโบราณ และแบบพัฒนาปรับประยุกต์ ที่เกิดคุณค่าทั้งในเชิงอนุรักษ์สืบสานและคุณค่าในเชิงต่อยอดพัฒนาให้เกิด ความแปลกใหม่ ร่วมสมัยมากยิ่งขึ้นนับมาจนถึงในปัจจุบัน

ภูมิปัญญาที่สะท้อนทักษะฝีมือเชิงช่าง

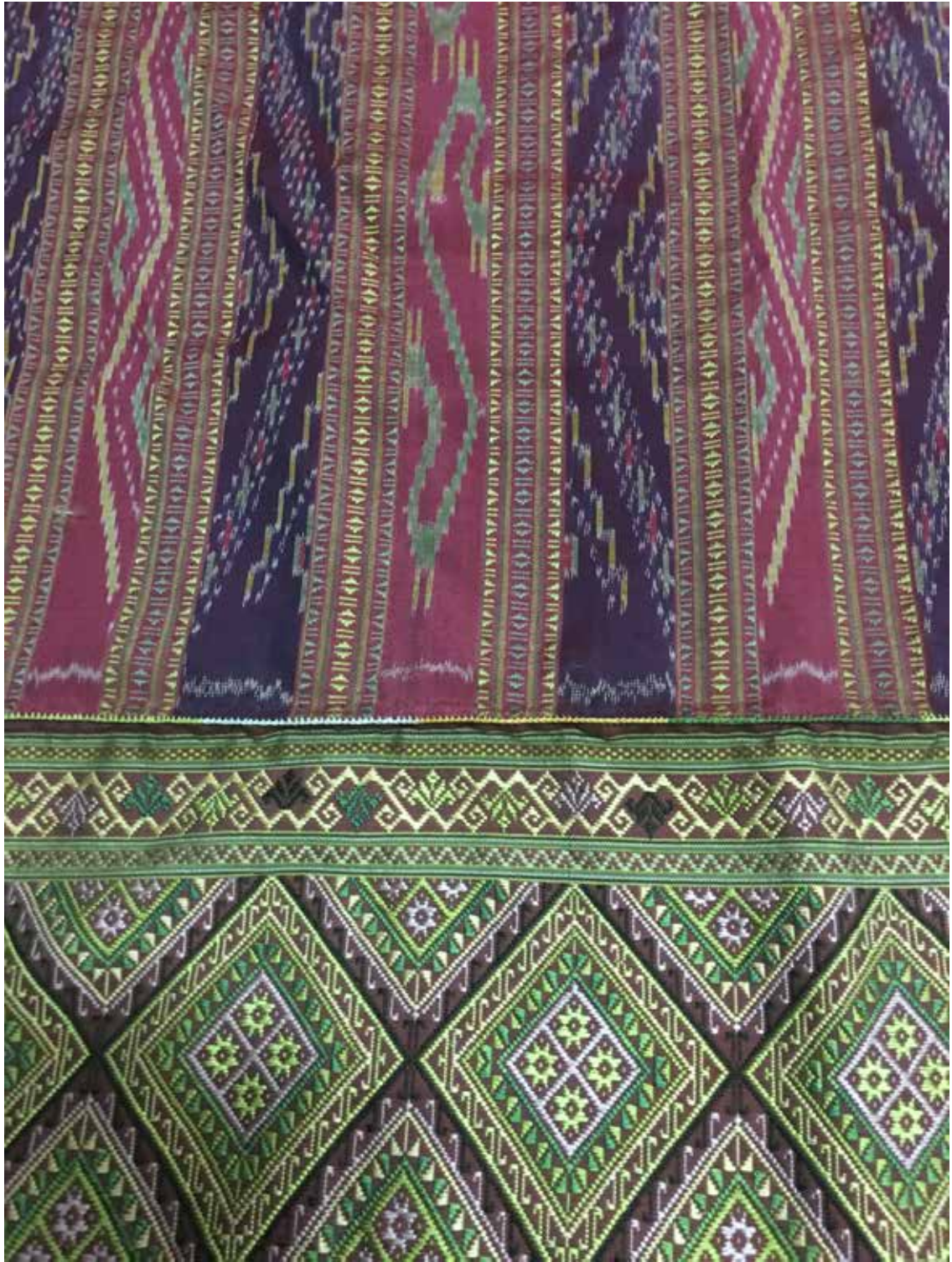
การทอผ้าลาวครั้งนั้นเป็นภูมิปัญญาของชาติพันธุ์ลาวเวียงลาวครั้งที่อยู่อาศัยถิ่นฐานมาจาก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ภาคกลางในหลายจังหวัด ซึ่งจังหวัดอุทัยธานีเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีชาวลาวเวียงลาวครั้งมาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ และในพื้นที่บ้านทัพคล้าย ชุมชนบ้านเกิดของครุฑทัศน์ ก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ยังคงรักษารูปแบบวัฒนธรรมประเพณีของชาวลาวครั้งไว้จนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะวัฒนธรรมด้านการทอผ้า ซึ่งถือได้ว่าเป็นวิถีชีวิตที่ผูกพันกับชาวลาวครั้งมาตลอดชีวิต

หมี่ตาสิบขีด 2ลาย

ผ้าชิ้นมัดหมี่ต่อตีนจก เป็นหนึ่งในเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของ ผ้าลาวครั้ง ที่แสดงถึงฝีมือที่ล้ำเลิศของช่างทอ ซึ่งต้องใช้ทั้งเทคนิคการทอมัดหมี่ เทคนิคการจก และขิดลาย หรือตกแต่งเพิ่มเติมด้วยการ “แจะ” หรือการแต้มสีย้อมเฉพาะจุด ประกอบกับความงดงามในส่วนของตีนชิ้นที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาแห่งชาติพันธุ์ ซึ่งในอดีตตีนชิ้นนิยมเป็นสีแดงครั้ง สีหลักบนผ้าลาวครั้งแบบดั้งเดิมคือ สีส้มหมากสุก สีขาว สีเขียว และสีดำ เมื่อประกอบกับฝีมือในเรื่องการออกแบบลวดลาย ที่ครุנית์สน์ คงรูปแบบการจับคู่ในลวดลายต่าง ๆ ผสมผสานกับการทอมัดหมี่ การขิดและจกแล้ว ทำให้ผ้าลาวครั้งมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น วิจิตรงดงาม สะดุดตา ส่วนลวดลายโบราณของผ้าทอลาวครั้งโบราณ ที่ครุנית์สน์ ยังคงรักษาสืบสานไว้ เช่น ลายนาค ลายเอี้ย ลายขอ ลายล้อมตะวัน ลายดอกจันดาว เป็นต้น

ชินหมีตาสลับลายคอมกับลายนาค

ชินหมีตา เป็นอีกหนึ่งอัตลักษณ์ของผ้าทอลาวครึ่ง เป็นการทอมัดหมีสลับเทคนิคจกและขีด ทำให้เกิดสวดลายแนวริ้วตั้งขนานกับลำตัวเป็นทางลง หมีตาเป็นการมัดหมีลายขนาดใหญ่ เช่น ลายเครือนาค ลายนาคเกี่ยว ลายชอนนาค ลายคอม ลายขอ เป็นชั้นเอกลักษณ์ของลาวเวียงลาวครึ่ง อีกรูปแบบหนึ่งที่สะท้อนทักษะฝีมือเชิงช่างได้เป็นอย่างดี ซึ่งครุฑนัทศน์ มีความเชี่ยวชาญในการออกแบบสวดลายโบราณ และให้สีสันทึ่ดงาม ประกอบกับการเลือกใช้เทคนิคการทอทั้งแบบไหม บ้าน ฝ่ายแกมไหม ที่ให้อารมณ์ที่น่าหลงใหลเข้าได้กับทุกยุคทุกสมัยได้อย่างน่าอัศจรรย์

ชินหมี่น้อยสีลายฝ้ายแกมไหม

ส่วนชินหมี่น้อย ลักษณะของชินหมี่น้อยที่ครูนิทัศน์ อนุรักษ์สืบสานงานภูมิปัญญาเป็นรูปแบบดั้งเดิมที่ให้สีสันและลวดลายทั้งดงาม ผสมผสานกลมกลืนกันอย่างลงตัว เป็นชินที่ใช้เทคนิคการมัดหมี่เป็นลวดลายเล็ก ๆ ทอสลับกับลายริ้วสีพื้น ที่อาจทำจากไหมหรือฝ้ายตามจินตนาการ หรือที่เรียกว่า ชินคั้น ลายมัดหมี่ที่นิยมสร้างสรรค์ ได้แก่ ลายหมี่ขอลายโคม ลายขอน้อย ชินหมี่น้อยที่ครูนิทัศน์สร้างสรรค์ได้แก่ “ชินหมี่น้อยสีลาย”

ชินหมีตา

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่น

การสร้างสรรค์ผ้าทอลาวครั้ง ที่สะท้อนทักษะฝีมือที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของ ครุנית์สน์ นั้นมีทั้งผลงานแบบอนุรักษ์ตามรูปแบบผ้าทอลาวครั้งโบราณดั้งเดิม และแบบร่วมสมัยที่มีการประยุกต์เลือกใช้สีสันทันจับคู่สี และการวางลวดลายที่ผสมผสานกันอย่างลงตัว และมีความวิจิตรงดงาม ทั้งผ้าฝ้ายและผ้าไหม หรือแม้แต่การผสมเป็นงานผ้าฝ้ายแกมไหม ก็ยิ่งทำให้เกิดความสวยงามสะดุดตา น่าสัมผัส

ทักษะฝีมือที่ล้ำเลิศอีกประการของครุฑนิทัศน์ คือ เป็นผู้ที่เปี่ยมไปด้วยทักษะฝีมือในการย้อมสีธรรมชาติที่ให้สีได้คุณภาพสวยสด คงทนต่อการซักล้าง ไม่ตก ไม่ซีดจาง สามารถย้อมให้สีสดเหมือนการย้อมสีเคมี หรือการย้อมสีธรรมชาติที่ให้โทนสีพาสเทล ก็สามารถปรับโทนได้โดดเด่นด้วยทักษะการย้อมครามที่ให้สีเส้นสดสวยหลายเฉดสี และการย้อมสีแดงจากครั้งการย้อมสีเหลืองจากแก่นเขหรือมะพูด ตลอดจนการสร้างเฉดสีใหม่ๆ ด้วยภูมิปัญญาโบราณประยุกต์ผสมผสานกับการพัฒนาเทคนิคต่าง ๆ ควบคู่กัน อาทิ สีเขียว ที่เกิดจากการย้อมผสมระหว่างสีครามและสีเหลืองจากมะพูดหรือแก่นเข เป็นต้น หรือการย้อมสีเส้นไหมด้วยสีธรรมชาติให้มีความสม่ำเสมอและสีเส้นสดใด ก็เป็นความเชี่ยวชาญที่ครุฑนิทัศน์ สร้างสรรค์ออกมาได้อย่างงดงาม

การพัฒนาสร้างสรรค์ปรับประยุกต์ หรือต่อยอดผลงานด้วยแนวคิดใหม่ ๆ

นอกเหนือจากการอนุรักษ์สืบทอดงานตามแบบโบราณดั้งเดิมของลาวครั้งแล้ว ครุנית์ศน์ยังปรับประยุกต์ สร้างสรรค์ พัฒนาลวดลายใหม่ ๆ ให้มีความแปลกตา และนับเป็นคนแรก ๆ ในการสร้างสรรค์ลายจากเป็นลวดลายรูปสัตว์ เช่น ลายไก่ ลายสุนัข ลายนกยูง ลายแมว ลายผีเสื้อ เป็นต้น (แม้ภายหลังจะมีคนนำไปลอกเลียนแบบ) ผสมผสานระหว่างลวดลายใหม่ ๆ แต่ยังคงคู่ไปกับลวดลายที่สะท้อนความเป็นผ้าทอลาวครั้งที่สะท้อนมิติใหม่ๆ ผลงานผ้าครุנית์ศน์จึงได้รับความนิยมและชื่นชอบจากลูกค้าเป็นอย่างมาก

ความมุ่งมั่นตั้งใจในการอนุรักษ์ สืบทอดในงานศิลปหัตถกรรม

ครุฑทัศน์ ถือเป็นแบบอย่างของครูผู้ให้ในการถ่ายทอดความรู้ด้านกระบวนการทอผ้า และ กระบวนการย้อมสีธรรมชาติให้แก่ชาวบ้านและผู้สนใจมาทั่วทุกภูมิภาค โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านยังขาดทักษะความชำนาญ ในการทอและการเตรียมเส้นใย ทั้งฝ้าย และไหม ตลอดจนการเข้าไปเพิ่มทักษะการย้อมสีธรรมชาติไม่สามารถสร้างมาตรฐาน ให้สีคงคุณภาพได้ อาทิ ปัญหาสีตก ไม่คงทน ย้อมสีไม่ติดตามเฉดสีที่ต้องการ เป็นต้น หรือแม้กระทั่ง การนำความรู้ที่มีไปสอนเพื่อพัฒนารูปแบบผืนผ้าใหม่ ปรับเครื่องมือ การทอผ้า เช่น กี่ทอผ้า เขาเก็บสาย การพัฒนาการสาวไหมให้ได้คุณภาพ เป็นต้น

ด้วยความมุ่งหวังว่าจะให้ความรู้ที่ยั่งยืน และเป็นมรดกทางภูมิปัญญาตกทอด
ไปสู่คนรุ่นหลัง ก่อเกิดเป็นแรงบันดาลใจให้คนรุ่นใหม่ ได้ตระหนักถึงคุณค่าและ
หันมาสืบสาน เรียนรู้ เพื่อรักษาภูมิปัญญาของผ้าลาวครึ่งไว้ไม่ให้สูญหาย และคง
อยู่คู่แผ่นดิน และลูกหลานชาวลาวครึ่งอย่างยาวนานต่อไป

**“อย่าจำคำที่สอน ให้คิดเลยออกมาจากที่สอนไว้
จะทำให้ได้รับมากกว่าที่ให้ไป
ในฐานะผู้ที่ถ่ายทอดก็ภูมิใจที่ความรู้ที่เรามอบให้นั้น
ก่อให้เกิดคุณค่ามากมายมหาศาลยิ่งขึ้น
ไม่ได้อยู่แค่กับตัวเรา”**

"การให้ ถือเป็นความภาคภูมิใจ ที่ไม่สามารถประเมินค่า
หรือประเมินเป็นราคาได้ เราเป็นลูกหลานชาวลาวครึ่ง
ก็หวังเพียงส่งต่อความรู้ในวานผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครึ่ง
ดำรงคงอยู่แผ่นดิน และอยู่ให้คนรุ่นลูก รุ่นหลาน ได้รู้จัก
ได้เห็นคุณค่าไปอีกอย่างยาวนานสืบไป"

เกียรติบัตรหรือรางวัลที่เคยได้รับ

- ได้รับการเชิดชูเกียรติเป็น “ทายาทช่างศิลปหัตถกรรม”
โดยศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ ปี พ.ศ. 2561
- รางวัลแห่งความดีศิลปินสู่มน้ำเจ้าพระยา ครั้งที่ 5 โดย สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

องค์ประกอบประวัติบุคคล

ที่อยู่ : 128 หมู่ 14 ตำบลทัพหลวง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี 61140

โทรศัพท์ : 089-9599460

Facebook นัทศน์ จันทร